

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Adjudicating attacks targeting culture: revisiting the approach under state responsibility and individual criminal responsibility

Abtahi, H.

Citation

Abtahi, H. (2021, May 27). *Adjudicating attacks targeting culture: revisiting the approach under state responsibility and individual criminal responsibility*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3166492>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3166492>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/3166492> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Abtahi, H.

Title: Adjudicating attacks targeting culture: revisiting the approach under state responsibility and individual criminal responsibility

Issue date: 2021-05-27

SAMENVATTING

HET BERECHTEN VAN AANVALLEN GERICHT OP CULTUUR

EEN REVISIE VAN DE AANPAK ONDER STAATSAANSPRAKELIJKHEID EN INDIVIDUELE STRAFRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID

Net zoals mensenlevens getroffen kunnen worden door nevenschade, zo kunnen ook de materiële elementen van cultuur aangetast worden. Dit is met name verwerpelijk wanneer die materiële elementen opzettelijk onder vuur genomen worden in een aanval op de identiteit van de tegenstander. Achter deze aanvallen echter, dreigt er immer het gevoel dat het immateriële verandert. Dit komt doordat het materiële zelf vaak onderdeel uitmaakt van het geheugen, iets dat de collectieve identiteit mede bepaalt. Daardoor heeft de verandering van het materiële een invloed op de collectieve identiteit, hetgeen ook immaterieel is. Op die manier zijn de materiële onderdelen van een cultuur (een tempel bijvoorbeeld) vaak een manifestatie van of een ondersteuning voor het immateriële ervan (bijvoorbeeld geloofsgebruiken). Een aanval die gericht is op het materiële is daarmee van invloed op het immateriële. Tevens is het mogelijk het immateriële te veranderen (bijvoorbeeld door middel van een verbod op geloofsgebruiken) zonder het materiële zelf te veranderen. Hoe vanzelfsprekend dit ook mag zijn, een en ander is door internationale wetgevers, arbiters/juristen of wetenschappers nooit op een systematische manier benaderd wanneer het gaat om het berechten van aanvallen op de cultuur.

Vandaar de primaire onderzoeksvraag van dit proefschrift: in hoeverre en op welke wijze hebben internationale arbitragemechanismen de oorzaken, middelen en gevolgen onderzocht van het opzettelijk aanvallen van de materiële en immateriële bestanddelen van cultuur; en hoe zouden deze twee afzonderlijke aspecten samengebracht kunnen worden.

Om deze vraag te beantwoorden, worden in dit proefschrift eerst relevante bepalingen in het verdragsrecht geanalyseerd om zo gemeenschappelijke kenmerken voor te stellen waarmee cultuur in een juridische mal kan worden gegoten. In dit proefschrift wordt niet ingegaan op vorm. De aandacht komt daarom niet te liggen op het door internationale rechtsmiddelen uiteenlopend en weinig zorgvuldig terminologisch gebruik van de termen 'cultureel eigendom' en 'cultureel erfgoed' en evenmin op de termen 'immaterieel cultureel erfgoed' en 'materieel cultureel erfgoed' zoals die gebruikt worden in de academische wereld. Dit proefschrift kiest voor inhoud wanneer het gaat over cultuur. Zo kan cultuur antropisch of natuurlijk van aard zijn, roerend of onroerend, seculier of religieus, en belangrijker nog, materieel of immaterieel. Dit helpt weer om cultuur in een gerechtelijke mal te gieten. Deze aanpak helpt niet alleen om te beoordelen hoe zowel natuurlijke en rechtspersonen een beroep kunnen doen op culturele schade in gerechtelijke procedures, maar ook hoe je de erkende rechtmatige

positie van cultuur zelf kunt laten meewegen wanneer die wordt vertegenwoordigd door rechtspersonen.

Vanuit dit perspectief wordt in dit proefschrift een vergelijking gemaakt tussen de arbitragemechanismen van staatsaansprakelijkheid en individuele strafrechtelijke aansprakelijkheid ten aanzien van de oorzaken, middelen en gevolgen van aanvallen gericht op cultuur. Dit proefschrift laat zien hoe in de meeste gevallen waarbij geweld gebruikt wordt, aanvallen gericht op cultuur een taboeonderwerp zijn. Hoewel vaak niet uitdrukkelijk als zodanig erkend, zien bovengenoemde rechtsgebieden evenwel de directe of indirecte aanval op de materiële en immateriële bestanddelen van cultuur als een effectief instrument om ofwel ongewenste cultuuruitingen direct uit te roeien, ofwel indirect angst te zaaien in de gelederen van de tegenstander.

In dit proefschrift wordt voor het eerst een formele en uitgebreide classificatie van het bovenstaande voorgesteld, waarbij alle gangbare misvattingen die mogelijk in de loop der jaren bij arbiters en academici zijn ontstaan, uit de weg worden geruimd. Hoewel de rechtsgebieden van staatsaansprakelijkheid en individuele strafrechtelijke aansprakelijkheid los van elkaar lijken te staan, zal in dit proefschrift worden aangetoond dat ze meer met elkaar overeenkomen dan verwacht, mits men de traditionele opvatting van het internationaal recht (of het gebrek daaraan) rond het begrip cultuur overstijgt en cultuur beschouwt als een erfgoeddrieluik bestaande uit lokale, nationale en internationale panelen. Elk afzonderlijk paneel kan onafhankelijk functioneren, maar ze zijn het best te begrijpen als ze in hun geheel worden gezien. Door middel van een systematisch onderzoek van de manier waarop de arbitragemechanismen van beide vormen van aansprakelijkheid functioneren, wordt in dit proefschrift vastgesteld dat beide vormen accepteren dat een aanval op cultuur gericht kan zijn op het materiële of op het antropische/immateriële wat betreft de typologie van de schade en de slachtoffers ervan.

De rechtsgebieden van staatsaansprakelijkheid en van individuele strafrechtelijke aansprakelijkheid gaan beide in op de typologie van culturele schade op basis van de schending van relevant verdragsrecht door staten of de schending van relevante statuten door natuurlijke personen. Sinds het einde van de negentiende eeuw hebben internationale wetgevers de typologie van schade beschreven die is toegebracht aan het tastbare van de cultuur, variërend van plunderingen tot vernielingen. Bij aanvallen op cultuur die gericht zijn op het erfgoed gaat het om het immateriële, zoals taal en geloof. Die aanvallen kunnen op zichzelf staan (beperkingen door middel van wetgevende maatregelen) of kunnen samengaan met aanvallen op de materiële onderdelen van cultuur (het sluiten van gebedshuizen). Dit type overtreding vindt vaak plaats in het kader van grootschalige schending van mensenrechten (meestal behandeld door mensenrechtentribunalen) of grootschalige misdaden tegen de mensenrechten (meestal behandeld door een rechtbank voor individuele strafrechtelijke aansprakelijkheid).

De aandacht voor slachtoffers van cultuurgerichte aanvallen kan materieelgericht of antropocentrisch zijn. Beginnend met het laatste constateert dit proefschrift dat de rechtsgebieden met betrekking tot staatsaansprakelijkheid en individuele strafrechtelijke aansprakelijkheid op twee manieren samenvallen. Zo hebben regionale mensenrechtentribunalen geoordeeld dat natuurlijke personen als leden van het collectief het slachtoffer kunnen worden van grootschalige schendingen van (culturele) mensenrechten. Deze aanpak is verwant aan die voor grove schendingen van de

mensenrechten onder de misdaad tegen de menselijkheid van vervolging, waarbij individuen het doelwit zijn omdat ze tot een bepaalde groep behoren. Maar regionale mensenrechtentribunalen zijn ook van mening dat het collectief, als het geheel aan natuurlijke personen, het slachtoffer kan zijn van erfgoedgerichte aanvallen op cultuur. Deze aanpak is verwant aan die voor genocide, waarbij het de groep zelf is die wordt aangevallen. Maar natuurlijke personen kunnen ook zeggen het slachtoffer te zijn van aanvallen op het materiële van de cultuur, wat invloed heeft op de collectieve identiteit. In deze context worden natuurlijke personen als onderdeel van het collectief, of wordt het collectief als het geheel van natuurlijke personen, het slachtoffer van de vernietiging van het materiële van de cultuur. Maar de slachtoffers van aanvallen gericht op de cultuur kunnen ook in een materieel licht worden gezien. Volgens deze aanpak kunnen rechtspersonen deelnemen aan gerechtelijke procedures en schadevergoeding eisen voor schade die zij hebben geleden als gevolg van schade aan hun eigendom. Dit wordt interessant wanneer dit eigendom bestaat uit tastbare cultuur. Zo kan een instelling gewijd aan religie, kunst of wetenschappen deelnemen aan gerechtelijke procedures en herstelbetalingen eisen op twee manieren die elkaar niet uitsluiten. Enerzijds kan een museum bijvoorbeeld herstel zoeken voor de schade die het als gebouw heeft opgelopen (beschadiging van de muren door mortieren). Anderzijds kan het museum schade claimen als gevolg van het plunderen van roerende culturele tastbare voorwerpen (ornamenten, boeken, wetenschappelijke instrumenten) die het bezit c.q. beheert. Arbiters op het gebied van staatsaansprakelijkheid zijn de voorlopers van deze aanpak die vervolgens verwezenlijkt werd in de statuten van sommige rechtssystemen die individuele strafrechtelijke aansprakelijkheid vervolgen, met name die van het Internationaal Strafhof.

Samenvattend zal dit proefschrift een reeks instrumenten voorstellen waarmee internationale wetgevers, arbiters en wetenschappers de beoordeling van de oorzaken, middelen en gevolgen van aanvallen op cultuur beter kunnen behandelen. Hierop voortbouwend kunnen ze hun werkterrein uitbreiden met internationaal gewoonterecht en de nationale rechtspraktijk.